

**КОМУНАЛЬНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХЕРСОНСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ»
КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ
НАУКОВО-МЕТОДИЧНА ЛАБОРАТОРІЯ УПРАВЛІННЯ
ЗАГАЛЬНООСВІТНІМИ НАВЧАЛЬНИМИ ЗАКЛАДАМИ**

«Ave, Skovoroda! Ідемо за Сковородою!»

Програма

авторського елективного спецкурсу

з медіаосвітнім компонентом

для учнів 9(10,11) класів

загальноосвітніх навчальних закладів

**Херсон
2015**

УДК 37.18(092)
ББК 74.26-263
А95

Схвалено на засіданні Вченої ради
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»
(протокол № 2 від 19.03.2015 р.)

Автори-укладачі:

Сагач Галина Михайлівна, доктор педагогічних наук, доктор теології, професор КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», академік АН Вищої Освіти України, академік 4-х Міжнародних академій, проректор Всеукраїнського народного університету українознавства імені Григорія Сковороди, співзасновниця Інституту генези життя та Всесвіту

Кузьміч Тетяна Олександрівна, кандидат педагогічних наук, завідувач науково-методичної лабораторії управління загальноосвітніми навчальними закладами КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»

Рецензенти:

Голобородько Євдокія Петрівна, член-кореспондент НАПН України, доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки та психології КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»

Шуляр Василь Іванович, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри мовно-літературної освіти Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, науковий консультант Всеукраїнського експерименту з упровадження медіаосвіти в загальноосвітніх закладах

Кузнецова Марія Володимирівна, провідний фахівець навчального відділу, викладач української мови та літератури Херсонського державного університету.

А95 «Ave, Skovoroda! Ідемо за Сковородою». Програма авторського елективного спецкурсу з медіаосвітнім компонентом для учнів 9(10,11) класів загальноосвітніх навчальних закладів / укладачі: Сагач Г.М., Кузьміч Т.О., – Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2015. – 25 с.

Програма спецкурсу «Ave, Skovoroda! Ідемо за Сковородою!» розрахована для використання у практичній роботі вчителів-філологів, бібліотекарів, методистів, заступників директорів з навчально-виховної роботи. Спецкурс можна включати в шкільний навчальний план за рахунок годин варіативної частини або годин гурткової роботи. Матеріали програми спецкурсу можуть бути використані в організації та проведенні заходів, присвячених 300-літньому ювілею Григорія Сковороди.

УДК 37.18(092)
ББК 74.26-263

© Сагач Г. М., Кузьміч Т. О.
© КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2015

«Звернення»
Ювілейного міжнародного форуму
«ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА ЯК ГАСЛО ЧАСУ»,
присвяченого 290-ій річниці від дня народження
Григорія Сковороди /1722-1794/,
видатного українського філософа, поета, музиканта,
педагога і богослова
до громадськості України та світу.

1 грудня 2012 року в Духовно-просвітницькому центрі м. Києва відбувся ювілейний Міжнародний форум «Григорій Сковорода як гасло часу». В його роботі взяли участь представники науки, освіти, культури, засобів масової інформації, видавничої справи, цілої низки громадських організацій.

У розмислах про життя і діяльність народного навчителя, найвизначнішого у наш час провідника практичної моральної філософії, промовці наголошували на високій актуальності творчої спадщини Григорія Сковороди в державному, суспільному, культурному розвитку Незалежної України. Сьогодні все гучніше лунають голоси науковців, громадських діячів, практиків про наростання духовно-моральних кризових явищ в нашому суспільстві, падіння престижу науки, освіти, культури, мистецтва.

Духовне зцілення суспільства й особистості можна долати різними шляхами, одним з яких є виховання на засадах вчення Сковороди – християнської моралі. Григорій Сковорода закликав до формування розуму, серця, волі людини на триєдиній основі. За вченням філософа, основоположною основою формування особистості виступає думка, оскільки без розуму людина сліпа. Думка панує над тілесним втіленням людини, тому зростає відповідальність за чистоту наших помислів, прагнень, вчинків.

Серце людини – центральний об'єкт виховання моральних якостей особистості, зокрема, чесності, працелюбства, зневаги до житейських спокус, надмірного збагачення, заздрощів тощо. Виховання волі людини – третій обов'язковий елемент педагогіки Григорія Сковороди, без якого неможлива єдність думки, слова і діла. Отже, філософська мудрість геніального мислителя підказує нам стратегічний спосіб подолання духовної кризи – це консолідація державних, наукових, освітніх, мистецьких закладів і організацій, широких громадських сил суспільства на засадах християнської моралі, духовних народних цінностей з пріоритетом духовно-морального фактора над перебільшеним сьогодні матеріальним. Такий головний висновок зроблено у підсумку обговорення духовно-моральних проблем на велелюдному сквородинському форумі.

У грудні 2022 року відзначатимемо 300-літній ювілей Григорія Сковороди. До цієї знаменної дати наукова еліта Харківських вузів започаткувала детально розроблений, спрямований на перспективу Великий проект «Григорій Сковорода – 300». Ювілейний форум разом із Громадським організаційним комітетом Великого проекту «Григорій Сковорода – 300»

пропонує здійснити такі заходи і акції під час підготовки до відзначення 300-річчя від дня народження Григорія Сковороди:

- звернутись до Верховної Ради України, Конституційної асамблеї з пропозицією внести до преамбули Конституції України сквородинівське поняття «щастя» як одну з найвищих цінностей – мету українського народу;

- органічно поєднати сквородинівське вчення про щастя людини із глобальною вимогою сучасності – сталим /збалансованим/ розвитком суспільства через практичне втілення Великого проекту «Григорій Сковорода – 300»;

- надати рішенням Кабінету міністрів України Великому проекту «Григорій Сковорода – 300» статус Національного проекту України XXI століття;

- звернутись на рівні Президента України, Верховної Ради України, Уряду України до ООН з пропозицією провести в Києві в 2022 році, на 300-річчя від дня народження Григорія Сковороди, чергового Всесвітнього саміту з порядком дня: «Духовність і мораль на XXI століття»;

- відкрити в Києві Державний літературно-меморіальний музей Григорія Сковороди;

- здійснити Повне академічне видання творів Григорія Сковороди;

- встановити пам'ятник Григорію Сковороді в селищі Чорнухи – батьківщині філософа;

- видати низку художніх творів, здійснити постановку документальних і повнометражного художнього фільму про Григорія Сковороду;

- впорядкувати місця перебування й діяльності Григорія Сковороди, відкрити меморіальні дошки, встановити пам'ятні знаки на мандрівних шляхах філософа;

- продовжити створення «живих пам'ятників» Тарасу Шевченку і Григорію Сковороді – зелених дібров, «священних гаїв», скверів та алей, проведення творчих «пленерів» молодих художників і скульпторів;

- у вищих навчальних закладах, художніх та музичних училищах, музеях, школах, бібліотеках проводити тематичні уроки, читання, творчі вечори, виставки, «круглі столи», присвячені Григорію Сковороді.

Оргкомітет форуму закликає взяти активну участь в організації, проведенні та висвітленні в ЗМІ цих заходів науковців, освітян, письменників, журналістів, працівників закладів культури, видавців і громадських діячів.

«Звернення» Оргкомітет надсилає:

Міністерству культури України; Міністерству освіти і науки, молоді та спорту України; Національній академії образотворчого мистецтва і архітектури; Держкомтелерадіо України; керівникам обласних державних адміністрацій з проханням активно долучитися до перспективної підготовки та відзначення 300-річного ювілею нашого Перворозуму – Григорія Савича Сковороди.

Прийнято 1 грудня 2012 року, м. Київ.

«Ave, Skovoroda! Ідемо за Сковородою»

Програма

*авторського елективного спецкурсу
з медіаосвітнім компонентом
для учнів 9(10,11) класів
загальноосвітніх навчальних закладів*

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Реформування освіти, перехід до особистісно-зорієнтованого навчання, упровадження нового Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти потребують утвердження нестандартних підходів до організації процесу навчання, зокрема, розгляду інноваційних аспектів вивчення програмних творів та літературних особистостей.

В умовах розбудови Української держави особлива роль належить формуванню національної свідомості, патріотизму та духовно-моральної культури серця юного громадянина. Реалізації такої важливої місії сприятиме викладання в загальноосвітніх навчальних закладах різних типів спецкурсів та факультативних курсів культурознавчого напрямку.

У 2022 році прогресивне людство відзначатиме 300-ліття від дня народження ноосферного генія християнства, філософа-поета, просвітителя-письменника, богослова-педагога Григорія Савича Сковороди (1722-1794) у межах Великого проекту «Сковорода -300» (керівник – професор І. Гришин, Б. Олійник, В. Стадниченко та ін.). Духовно-моральну, інтелектуальну кризу сучасного суспільства посттоталітарної України, інших слов'янських країн можна подолати вивищенням духу народу, зміцненням його віри, надії, любові, софійності на засадах християнської традиції, культури, освіти, науки, мистецтва в їхній синергетичній єдності й силі.

Синтез теоцентризму, антропоцентризму, природовідповідності – життєва і творча спадщина геніального мислителя усіх часів і народів Г. Сковороди, який закликав до розвитку розуму, серця, волі людини на триєдиній основі.

Серце людини – центр виховання духовно-моральної культури особистості, що стало фундаментом великої філософії серця (кордоцентризму) Г. Сковороди і його послідовників. Думка панує над тілесним втіленням людини, без розуму людина є сліпою, тому нині зростає відповідальність за чистоту наших помислів, прагнень, вчинків. Виховання волі людини – третій обов'язковий елемент педагогіки Г. Сковороди, без якого не можлива єдність думки, слова і справи.

Філософсько-богословська, психолого-педагогічна, етико-естетична мудрість ноосферного генія Григорія Сковороди – стратегічний, концептуальний спосіб подолання нинішніх апокаліптичних викликів ХХІ століття, що зобов'язує освітян до консолідації державних наукових, освітніх, мистецьких закладів і організацій, широких громадських кіл суспільства до

пріоритету духовно-моральних цінностей перед матеріальними, перебільшеними в наш час.

Автори програми поділяють стратегічні ідеї, викладені у Зверненні ювілейного Міжнародного форуму «Григорій Сковорода як гасло часу» (до 290-річчя від дня народження), Київ, 1 грудня 2012 р., зокрема, введення до Конституції України сквородинського концепту «щастя» як одну із найвищих цінностей – мету українського народу, виховання щасливої особистості на ідеалах життя й творчої спадщини Велета Духу і Слова Г. Сковороди.

Спадщина Г. Сковороди не втрачає свого унікального пізнавального, етико-виховного, естетичного значення і тепер, у період бурхливого розвитку новітніх медіатехнологій. Освоєння педагогами найсучасніших інформаційних технологій підтверджує висновок про те, що культура і своєрідна форма суспільної свідомості творяться безперервно, що це не тільки традиційна спадщина, а й творчість сучасників.

Сьогодні медіа – комплексний засіб освоєння людиною навколишнього світу. Потенціал медіакультури в сучасному освітньому процесі визначається широким спектром розвитку людської особистості: емоцій, інтелекту, самостійного творчого і критичного мислення, світогляду, естетичної свідомості (сприйняття, умінь художнього аналізу), активізації знань, отриманих у процесі вивчення різних предметів. У більшості сучасних навчальних закладах цей потенціал досі залишається нереалізованим. При цьому медіакультура (наприклад, телепередачі та екранні тексти Інтернету), органічно увібравши в себе риси таких предметів шкільного курсу, як мова, література, театр, музика, образотворче мистецтво, у багатьох випадках має ширший спектр впливу на становлення особистості дитини. Однією з найважливіших цілей медіаосвіти вважають розвиток критичного підходу до сприйняття, оцінювання, розуміння, аналізу медіатекстів (повідомлення, викладене в будь-якому вигляді та жанрі медіа – газетна стаття, телепередача, відеоролик, фільм та ін.). Особливу увагу в шкільній практиці сьогодні треба приділити кіноосвіті як потенційній виховній формі медіакультури.

Програма спецкурсу також розрахована на учнів, які цікавляться літературою, прагнуть краще орієнтуватися в процесах, що відбуваються в культурі загалом та вітчизняній літературі, і планують зв'язати своє подальше життя з галузями, які мають безпосереднє відношення до літератури (філологія, журналістика, культурологія, літературна творчість тощо) та філософії. Вона відкриває широкі можливості перед тими школярами, які випробовують творчі сили на ниві риторики та красного письменства.

Концептуальним положенням програми елективного курсу є реалізація підходу до викладання літератури як мистецтва слова. Формування читацької компетенції учнів бачиться не тільки в засвоєнні системи предметних знань (змісту художніх творів, наукових статей і довідкових матеріалів), а найбільше – в умінні оперувати цими знаннями відповідно до навчальних завдань різного рівня складності. Методичні підходи спрямовані не тільки на те, щоб передати певну сукупність знань, а й на те, щоб створити в учня власну етико-естетичну установку, відповідно до якої він, читаючи художній твір, осягає художній текст, створює власне бачення, власну інтерпретацію.

Пропонована програма розширює знання про знакову особистість і творчість Г. Сковороди, може бути додатком до основного курсу літератури в школі, доповнюючи та поглиблюючи його. Учитель, який викладатиме цей курс, має провести своїх вихованців від глибокого філософського аналізу творів Г.Сковороди до їх творчого розвитку й втілення, що дасть змогу реалізувати діяльнісний принцип навчання та виховання.

Значну увагу слід приділити міжпредметним зв'язкам (література – мова – художня культура – музика – образотворче мистецтво – філософія – медіаосвіта). Програма характеризується введенням елементів ораторського мистецтва, які дають змогу підготувати й виголосити виступи учнів так, щоб максимально точно й виразно донести до аудиторії думки, переконати в їхній слушності, вплинути на почуття слухачів, а часом і спонукати їх до певних духовно-моральних учинків.

Програма пропонує твори Г.С.Сковороди як для обов'язкового текстуального вивчення, так і для додаткового самостійного прочитання. Перелік тем подано напівжирним шрифтом, далі сформульовано комплекс питань, які вивчатимуться в процесі аналізу кожної з них. Програма передбачає творчий підхід учителя до викладання матеріалу, що підвищуватиме інтерес до курсу та сприятиме розвиткові креативних здібностей школярів.

Об'єкт вивчення авторського спецкурсу: життя і творча спадщина Г. С. Сковороди у світовому та слов'янському контексті.

Мета вивчення курсу:

- ✓ сприяти формуванню національно свідомих громадян України, патріотів рідної землі та держави;
- ✓ сприяти всебічному розвитку духовно-моральної культури покоління, якому належить розбудовувати нашу державу в наступні роки;
- ✓ орієнтувати педагогів та учнів на пріоритет виховуючого навчання;
- ✓ допомогти учням усвідомити історичну велич постаті Г.С.Сковороди у світовому співтоваристві, глибше пізнати слов'янський контекст його творчості;
- ✓ формувати медіаосвітню компетентність учнів, розвивати їх етико-естетичну свідомість і творчу індивідуальність;
- ✓ сприяти успішній соціалізації учнів на соціокультурному матеріалі.

Основні завдання вивчення авторського спецкурсу такі:

- ✓ виховувати високі етико-естетичні смаки, вміння бачити й розуміти силу і красу художнього Слова;
- ✓ розвивати самостійне творче мислення учнів, сприяти засвоєнню ними основних літературознавчих теоретичних понять, опанування ними основ науково-дослідницької праці;
- ✓ забезпечити відповідний рівень філологічної підготовки учнів;
- ✓ формувати навички аналізу медіатекстів, сприяти розвитку креативних практичних умінь на матеріалі медіа.

У підсумку учні мають отримати репрезентативні уявлення про різносторонній характер особистості Г.Сковороди, ноосферне значення його синкретичної творчості; поширювати великі ідеї геніального українського мислителя, використовуючи сучасні медійні засоби: уміти інтерпретувати

медіатекст кіно (аналізувати цілі автора, усно і письмово обговорювати характери персонажів і розвиток сюжету, зв'язати його зі своїм досвідом і досвідом інших – поставити себе на місце персонажа, оцінювати факти і думку, виявити причину і наслідок, мотиви, результати вчинків, реальність дії), декодувати медіатекст, робити монтаж; реагувати на твір (написати кінорецензію, інтерв'ю, міні-сценарій, есе); створити відеоролик, презентацію, фотоколаж, тематичну медіатеку та глосарій; розуміти культурну спадщину (бачити особисту, історичну, національну, всесвітню перспективу). Кожне заняття авторського спецкурсу завершується блоком «Медіаосвітній компонент» - практичним завданням з різними видами медіатекстів, що формує в учнів медіакомпетентність. На заключних заняттях презентується контентна складова шкільного блогу (сайту) «Сковорода-300», де мають бути представлені кращі роботи учнів. Функціонування таких шкільних блогів (сайтів) може стати початком творчої роботи по підготовці до святкування 300-літнього ювілею Г.С.Сковороди.

Отже, актуальність авторського спецкурсу визначається в інтегративному поєднанні культурознавчих та медіаосвітніх знань як ефективного засобу розвитку творчої, духовно-моральної, самостійно і критично мислячої особистості, з позитивним світосприйняттям, яка усвідомлює свою земну місію у «сродній праці».

Рекомендовану літературу подано у кінці програми. Авторський спецкурс передбачає використання програмних творів Г.Сковороди, які стали значним досягненням слов'янської та світової культури. У список літератури введено найцінніші дослідження та джерела стосовно творчості відомого українського філософа та з питань медіаосвіти. Такий чималий перелік джерел та глосарій подано на допомогу педагогові з метою полегшення його роботи щодо організації навчання у рамках авторського спецкурсу.

При виборі такого курсу в якості елективного вчителю необхідно враховувати, що автори не ставили завдання охопити весь спектр творчої діяльності учнів у рамках шкільної програми, цей курс не передбачає також тільки повторення програмних творів, хоча і спирається на них у цілому ряді випадків. Автори прагнули донести до свідомості й серця учнів ті питання, які викликають найбільші труднощі, мають велику перспективу.

Авторський елективний спецкурс з елементами медіаосвіти «Ave, Skovoroda! Ідемо за Сковородою!» розрахований на вивчення у 9-му (10-му, 11-му) класах протягом півріччя (17 год., одне заняття на тиждень).

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

К-сть год	Дата	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня навчальних досягнень учнів
1		<p>Вступне заняття 1. Світова Скарбниця Мудрості. Духовні Побратими, Слов'янські Велети Духу і Слова, пасіонарні, синкретичні генії християнської культури, патріоти-гуманісти: Г. Сковорода, Ф. Скорина, М. Ломоносов та ін. Життя і творчість як служіння Богу і народу.</p> <p>Г. Сковорода – «український Сократ», «мандрівна академія», «громадянин світу», «дивак» тощо, Учитель Вічності, наш духовний апостол, творець унікальної філософії серця (кордоцентризму), ноосферний геній, якого Господь наділив численними дарами: філософа, богослова, поета, байкаря, просвітителя, музиканта, співака, композитора, поліглота, природолюба – людини барокової культури.</p> <p>Г. Сковорода – феномен синтезу, нероз'ємності минулого, сучасного та майбутнього, солідарності віри і знання, науки і релігії, синтезу небесного та земного, духовного і матеріального, реального і містичного. Інсайти (освяння) в духовному житті Г. Сковороди, або зустрічі з Богом.</p> <p>Гідне народобуття, державне будівництво нової України під духовним захистом Г. Сковороди за висотою його думки, за величчю його слова. Значення творчості Великого праведника і мудреця, який жив, як говорив, а говорив як жив, в епоху кризи віри, моралі, інфляції слова.</p> <p>Медіаосвітній компонент: проаналізувати документальний фільм «Обличчя української історії. Г.Сковорода» (2011р.); розробити план створення концепції шкільного блогу (сайту) «Сковорода-300».</p>	<p>Знати визначення термінів <i>кордоцентризм, інсайт, пасіонарний, ноосферний.</i></p> <p>Доводити значення творчості Г. Сковороди – пізнавальне, виховне, естетичне.</p> <p>Пояснювати феномен синтезу мистецтв у творчості Г.Сковороди.</p> <p><i>Усвідомлення власної відповідальності за збереження безсмертних творів «українського Сократа».</i></p>
1		<p>Заняття 2. Учитель Вічності, Людина Серця, наш духовний апостол Г. Сковорода і сучасність. Благословенний Григорій Сковорода – християнський ідеал чистоти й мудрості життя, жертвовної любові до Бога і народу, духовно-моральної премудрості ноосупільства, обраний світильник Божої любові, досі до кінця не пізнаний.</p> <p>Г. Сковорода – взірець християнських чеснот, ідеал мудрості у власному житті. М. Бердяєв: «Таємниця усякої індивідуальності пізнається лише любов'ю, і в ній є завжди щось незбагненне до кінця, до останньої глибини».</p> <p>Розкриття унікального життєвого шляху геніального мислителя і просвітителя Г. Сковороди, аналіз основних віх його благословенної Долі, його творчості; злети і муки, радощі й випробування українського філософа .</p> <p>Християнське становлення Г. Сковороди, його духовне зростання на теренах рідної України, в</p>	<p>Доводити на конкретних прикладах унікальність, велич життєвого шляху українського просвітителя.</p> <p>Уміти використовувати матеріал, присвячений порівняльній характеристиці творчої спадщини Г.Сковороди.</p> <p><i>Усвідомлення християнського</i></p>

		<p>університетах Європи, де він постійно навчався, творив власний дивосвіт.</p> <p>Використання багатого матеріалу, присвяченого порівняльній характеристиці творчої спадщини ноосферного генія Г. Сковороди з іншими велетами Духу і Слова, представниками інших народів (Н. Грундтвіг – Данія, М. Ломоносов – Росія, Ф. Скорина, С. Полоцький – Білорусь) тощо.</p> <p>Медіаосвітній компонент: проаналізувати документальний фільм «Таємничий Сковорода», реж. О.Хмирова, 2012р. У виступах сучасних науковців знайти висловлювання про актуальність творчості Г.Сковороди, зробити монтаж.</p>	<p><i>світогляду мислителя Г.Сковороди.</i></p>
1		<p>Заняття 3. Ноосферна і ноомузейна педагогіка. На прощу до Г. Сковороди, палігрима віків, або Ідемо шляхами Сковороди – від колиски (с. Чорнухи на Полтавщині) до могили (с. Сковородинівка на Харківщині), плекаючи цінності духовної культури слов'ян.</p> <p>Г.Сковорода: «Життя ж наше – мандрівка». Програмування трансмісії культурних цінностей у духовному вимірі філософа.</p> <p>Дивосвіт Г. Сковороди – це його місце народження (с. Чорнухи на Полтавщині) та остання земна домівка (с. Сковородинівка на Харківщині), між якими 72 роки подвижницького служіння Богу, рідному народові, усьому людству.</p> <p>Музей Сковороди в с. Чорнухи, в с. Сковородинівка, в м. Переяслав-Хмельницькому (унікальний клас поезики і риторики з восковою фігурою мислителя). Творче поєднання побутово-буденної й буттєво-богоносної інформації, яка плекає духовно-інтелектуальний ідеал ціннісно-смыслового універсуму особистості.</p> <p>Медіаосвітній компонент: створити фотоколаж для віртуального музею за темою: «Там, де ступав Сковорода».</p>	<p>Знати значення термінів <i>трансмісія, універсум, ноосфера.</i></p> <p>Розкривати сутність трансмісії культурних цінностей у духовному вимірі Г.Сковороди.</p> <p>Розуміти й аналізувати духовно-моральний, інтелектуальний ідеал ціннісно-смыслового універсуму особистості за Сковородою.</p> <p><i>Усвідомлення ноосферного значення особистості й творчості Г.Сковороди.</i></p>
1		<p>Заняття № 4. Перший розум наш – Сковорода Григорій. Світлоносна етико-філософська спадщина мудреця з планетарним мисленням, вселенським серцем, «совістю, як чистий кришталь».</p> <p>Інтеграція етико-філософської спадщини українського любомудра й праведника-аскета Г. Сковороди, якого Д. Чижевський називав «філософом духу», із роздумами античних мислителів - Сократом, Платоном, Філоном, Плотіном та ін., містиками середньовіччя, отцями Церкви, з ідеями німецьких містиків та ін.</p> <p>Доментій Оляничин та інші дослідники про глибинний етико-філософський ресурс Г. Сковороди: «в самоаналізі і в самовипробуваннях з метою вдосконалення життя в його ідеях про учительську діяльність в народі й для народу, в його відмові від елементів зіпсованості і неправди в життєвих формах, у його філософії пізнання і моралі, в його релігії і в його педагогічних</p>	<p>Уміти характеризувати етико-філософську спадщину українського мудреця Г.Сковороди.</p> <p>Пояснювати її значення на світовому рівні.</p> <p><i>Розвиток філософського мислення учнів.</i></p>

		<p>ідеях. Він виступав за нову духовну людину, що має свободну волю, за самопізнання, за розуміння світу в межах діалектики матерії і духу, за розуміння загального смислу, за релігійність, альтруїзм, совість, мораль, добродієність, за те, щоб душевний світ і людська любов завжди мали живе значення не тільки для сучасності, а й для майбутнього».</p> <p>Медіаосвітній компонент: проаналізувати медіатекст телевізійного проекту «Великі українці. Григорій Сковорода», реж. О. Лябах, 2008р.; скласти глосарій етико-філософської спадщини Г. Сковороди.</p>	
1		<p>Заняття № 5. Д. Чижевський та інші мислителі про філософську спадщину Г. Сковороди. Філософія істинної свободи і відповідальності.</p> <p>Д. Чижевський (1894-1977) – один із найвидатніших філософів духу, дослідник духовного життя слов'ян, зокрема філософської кордоцентричної спадщини Г. Сковороди. Філософія свободи у Христі. «Життя є філософія, і філософія є життя».</p> <p>Аналіз праці Д. Чижевського «Григорій Сковорода»: примат «серця» над розумом, вимога філософа «пізнай себе», визначення рівноцінності різних людських типів і людських індивідуумів, зокрема, в теорії «нерівної рівності» людей щодо їх морального та духовно-релігійного життя. Духовна вертикаль українського любомудра: самопізнання – Богопізнання – пізнання світу – щастя. Вкорінення Г.Сковородою самостійності філософської думки в національний та світовий філософсько-теологічний ґрунт.</p> <p>Медіаосвітній компонент: проаналізувати художній фільм «Григорій Сковорода», реж. І. Кавалерідзе, 1959р., за таким планом:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризуйте головного героя, зверніть увагу на його погляди та цінності, життєві пріоритети, соціальний статус, спосіб життя. 2. Визначте позицію героя. Яка основна його дія протягом фільму? Яке основне бажання героя? 3. Визначте основного антагоніста героя. Зверніть увагу на його життєві пріоритети, погляди та цінності. 4. Визначте центральне питання, на яке відповідає герой фільму. 5. Проаналізуйте стратегію оповіді фільму, спосіб подання матеріалу. 	<p>Пояснювати філософію кордоцентричної спадщини Г.Сковороди у контексті слов'янської культури.</p> <p><i>Розвиток інтересу до духовного життя слов'ян.</i></p>
1		<p>Заняття № 6. Г. Сковорода – християнський поет, велет слова-логоса одухотвореного, животворящого, націленого у Вічність. Екологія Духу і Слова сучасного духовного простору – епохи психоінформаційного протистояння.</p> <p>Аналіз художніх текстів геніального мислителя: «Сад божественних пісень», «De Libertate» - вірєць високої патріотичної лірики й громадянської мужності.</p> <p>Використання елементів педагогічної гри, педагогічного театру: «літературознавці» дослідять</p>	<p>Уміти аналізувати тексти творів християнського поета, використовуючи елементи інноваційних технологій.</p> <p><i>Прищеплення інтересу до творів Г.Сковороди.</i></p>

		<p>самостійно поетичну, байкарську спадщину Г.Сковороди; «декламатори-оратори» виразно прочитають фрагменти текстів Г. Сковороди; «художники» виготовлять мультимедійну презентацію афоризмів із творів письменника-філософа.</p> <p>Внесок Г. Сковороди у становлення нової української літератури, у розвиток світової літератури. Розуміння глибинних смислів творчості «українського Сократа», яка розвиває мислення, плекає духовність, виховує патріотичну свідомість, ноосферні виміри творчості в єдності небесного й земного, часу й вічності, науки і релігії, а також Божого дару слова-логоса животворящого.</p> <p><i>Медіаосвітній компонент: створити презентацію «Афоризми Сковороди».</i></p>	
1		<p>Заняття № 7. Г. Сковорода – талановитий байкар і учитель життєтворчості.</p> <p>Знайомство учнів зі світовою скарбницею байки (Езоп, І. Крилов, Л. Глібов та ін.), аналіз їхньої інтегративної специфіки на рівні філософсько-пізнавальному, етико-естетичному, побутово-соціальному тощо.</p> <p>Витоки байкарської творчості Г. Сковороди, історія створення збірки «Байки Харківські», значення листа-звернення письменника до друга-читача на початку збірки, аналіз особливостей збірки (образна система, своєрідність мови, специфіка віршування тощо).</p> <p>Обговорення «сили» кращих байок Г. Сковороди, його афоризмів, зокрема «люблю я те, що зверху нічого, а всередині щось, зовні брехня, але всередині істина».</p> <p>Обговорення концептуальних питань: Чим вражає байкарська спадщина філософа? Яку магістральну проблему висвітлює більшість байок? Чи допомогло Вам вивчення «Байок Харківських» наблизитися до розуміння сенсу життя? Як саме?</p> <p><i>Медіаосвітній компонент: знайти в Інтернет-джерелах аудіоматеріали - акторське читання творів Г. Сковороди; підготувати виразне читання 2(3) байок для участі в конкурсі ораторів.</i></p>	<p>Уміти характеризувати поетичну мову байки, аналізувати філософський смисл байкарської творчості Г.Сковороди.</p> <p><i>Формування креативної особистості ефективним мисленням</i></p> <p style="text-align: right;">3</p>
1		<p>Заняття № 8. Г. Сковорода – видатний музикант, композитор, співак.</p> <p>Розкриття сутності музикальної харизми Г. Сковороди, його музичного досвіду через праці О. Шреср-Ткаченко, М. Боровика, Г. Верби, М. Сидоренка, О. Петренка, Т. Кононенка, Т. Шевчука тощо.</p> <p>Обговорення картини С. Васильківського «Народ слухає пісні Сковороди».</p> <p>Аналіз музичних творів Г. Сковороди в галузі церковної та світської музики (пасхальний спів «Воскресення день», «Харківська пісня»), канти та псалми («Пастирі милі», «Ангели, знизайтесь», «Ах, щастье, щастье», псалма «Песнь Рождеству Христову й ніщете Его», пісні- романси «Всякому</p>	<p>Знати визначення термінів <i>харизма, канти, псалми.</i></p> <p>Розуміти й аналізувати музикальну спадщину Г.Сковороди.</p> <p><i>Розвиток мета-предметних навичок учнів, виховання естетичних смаків учнів.</i></p>

		<p>городу нрав і права»).</p> <p>Г. Сковорода – видатний музикант-універсал, засновник унікальної форми «філософського розмислу» - симфонії, («музико-симфонічна складова» його філософських творів).</p> <p>Музичний код філософської творчості Г. Сковороди: явище контамінації (змішування), дифузії різних типів мислення (вербального, що фіксує філософський розмисел; музичного, який надає Слову-Логосу емоційно-експресивного забарвлення, збагачує думку, вивіщує дух божественною благодаттю).</p> <p>Г. Сковорода як майстер гри на сопілці, флейті, скрипці, клавесині, цимбалах, бандурі, лірі, органі. Уставник Імператорської Петербурзької Придворної співацької капели, кращого в Європі хорового акапельного колективу.</p> <p>Медіаосвітній компонент: прослухати музичні твори Г.Сковороди (уривки з документального фільму «У пошуках щастя», 2011р. та художнього фільму «Григорій Сковорода», реж. І. Кавалерідзе, 1959р.), написати есе «Музична філософія Сковороди».</p>	
1		<p>Заняття № 9. Г. Сковорода – великий педагог і християнський просвітител, вірець християнського соціального активізму.</p> <p>Аналіз педагогічної діяльності Г. Сковороди в Переяслав-Хмельницькому колегіумі, Харківському колегіумі, як приватного вчителя С. Томари, духовного наставника М. Ковалинського та ін. сучасників.</p> <p>Роль християнського просвітительства в часи Г. Сковороди і в наш час, акцентування уваги на місіонерській діяльності «українського Сократа», «української мандрівної академії», «дивака» Сковороди, який жив, як говорив, а говорив, як жив.</p> <p>Організація диспуту на тему: «У чому полягає істинне щастя людини?». Письмове завдання на тему: «Григорій Сковорода в моєму (нашому) житті». «Як віддати Богу і народу свою духовну десятину?»</p> <p>Медіаосвітній компонент: підготувати сценарій виступу до радіопередачі «Педагогічні істини Сковороди»</p>	<p>Знати визначення термінів християнський соціальний активізм, місіонер.</p> <p>Пояснювати сутність та роль педагогічної діяльності Г.Сковороди.</p> <p><i>Виховання поваги до Г. Сковороди як духовного Учителя.</i></p>
1		<p>Заняття №10. Велика дружба-філія Г. Сковороди і М. Ковалинського. Унікальне листування Учителя з учнем.</p> <p>Аналіз концепту «дружба» у філософсько-етичному вимірах на рівні афоризмів кращих мислителів, поетів різних часів і народів. Аналіз епістолярної спадщини Г.Сковороди.</p> <p>Учні цитують яскраві вислови про дружбу, розкривають їхній глибинний підтекст, зокрема: «Любов виникає з любові; коли хочу, щоб мене любили, я сам перший люблю», «Я буду з тобою в пам'яті, в думці, в мовчазній розмові. Така любов дужча від самої смерті».</p> <p>Підготовка учнями своїх роздумів – творів про</p>	<p>Розуміти епістолярну спадщину Г.Сковороди.</p> <p>Пояснювати концепт «дружба» за Сковородою.</p> <p><i>Усвідомлення необхідності в житті людини таких моральних категорій як дружба, взаємоповага,</i></p>

		<p>роль дружби в житті людини (спираючись на приклад дружби Г. Сковороди та його улюбленого учня, духовного сина М. Ковалинського).</p> <p>Медіаосвітній компонент: на основі листування Г. Сковороди і М. Ковалинського скласти текст віртуального інтерв'ю для розміщення на майбутньому блозі (сайті).</p>	емпатія.
1		<p>Заняття № 11. Діалог культур у творчій спадщині Г. Сковороди і сучасність.</p> <p>Г. Сковорода – феномен української, слов'янської та світової культури: філософської, етичної, естетичної, художньо-поетичної, релігійної, педагогічної, просвітницької, музичної, пісенної.</p> <p>Дар діалогічності у творчості українського любомудра, шедеври в стилі «бесіди», «розмови», «суперечки», «діалогу».</p> <p>Аналіз творів «Бесіда, названа Двоє, про те, що легко бути блаженним», «Розмова п'яти подорожніх про істинне щастя в житті (товариська розмова про душевний мир)».</p> <p>Майстерний внутрішній діалог з Богом, з природою, з сучасниками, майбутніми поколіннями, навчаючи мистецтву жити щасливою людиною.</p> <p>Проповідницько-пастирське спрямування діалогів українського мудреця. Соціотип Г. Сковороди - мудрого миротворця, старця-любомудра, який жив для Бога і народу, вивищуючи його дух, віру, мораль, слово. Протиставлення псевдокультурі вищої культури серця, духу, думки, слова, вчинків. Діалог з Вічністю як пізнання себе в полікультурному просторі, де відбувається соціокультурна ідентифікація особистості, засвоєння християнських цінностей.</p> <p>Медіаосвітній компонент: проаналізувати художній фільм «Григорій Сковорода», реж. І. Кавалерідзе, 1959р. за таким планом:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Що саме Вам найбільше сподобалось у цьому фільмі? Чому? 2.Про що фільм? Які проблеми він порушує? 3.Яка, на Ваш погляд, основна думка цього фільму? Чи Ви з нею згодні? 4.Чи пропонує цей фільм якусь «мораль»? Чи він повчає? Якщо так – чому саме? 5.Які засоби (драматичні, візуальні) використано у фільмі для донесення до глядача цієї «моралі»? 6.Якою мірою ця «мораль» відповідає Вашому досвіду? 7.Які Ваші уявлення змінилися в результаті перегляду фільму? 	<p>Розуміти діалогічний характер творчості мислителя Г.Сковороди.</p> <p>Вирізняти й тлумачити проповідницько-пастирське спрямування діалогів.</p> <p><i>Формування полікультурних навичок у старшокласників.</i></p>
1		<p>Заняття №12. Великі ідеї Г. Сковороди в контексті філософії «сродної праці» – вибору професії як запоруки виконання земної місії.</p> <p>Діалог Г.Сковороди «Разговор, называемый алфавит, или букварь мира».</p> <p>Аналіз творів Г.Сковороди на основі концепту «сродної праці»; образ фонтану з різноманітними трубками як ідея «нерівної рівності» на відміну від</p>	<p>Знати тлумачення терміну «сродна праця».</p> <p>Зрозуміти ідеали громадського самовизначення людини у</p>

		<p>помилкової «рівної рівності».</p> <p>Взаємозв'язок ідеалів досконалого світоустрою з ідеалами громадського самовизначення людини в єдності любові до Бога, до ближнього, життя в суспільстві любові – як кільце вічності.</p> <p>Організація колективної дискусії на тему: «Суспільство споживання з критерієм вигідності чи гармонійне суспільство творчо реалізованих особистостей: який твій вибір і чому?» або «Ким чи яким ти мрієш бути в майбутньому?», «Хто така істинна людина за Сковородою?», «Чи правда, що сродна професія – це майже половина щастя людини?»</p> <p>Медіаосвітній компонент: проаналізувати художній фільм «Григорій Сковорода», реж. І. Кавалерідзе, 1959р., з точки зору відображення в ньому системи цінностей та уявлень, притаманних сучасному суспільству, за таким планом:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Які ціннісні орієнтири (систему цінностей) пропонує цей фільм? 2.Які життєві пріоритети він пропагує? До чого цей фільм спонукає прагнути? 3.Які життєві цілі пропонує цей фільм? 4.Які ідеали визначені в цьому фільмі? 5.Які Ваші уявлення, цінності цей фільм зміцнює? 6.Якою мірою цінності(уявлення), представлені в цьому фільмі, поширені в українському суспільстві? 	<p>сковородинській творчості.</p> <p><i>Осмислення учнями своєї майбутньої долі, земної місії.</i></p>
1		<p>Заняття № 13. Круглий стіл. Філософія щастя в житті і творчості Г. Сковороди, або Г. Сковорода - благословенний садівник щастя.</p> <p>Підготовка матеріалів до «круглого столу» чи науково-практичної конференції в межах МАН на тему: «Григорій Сковорода – геніальний філософ щастя і сучасність», використовуючи духовно-філософський золотослів (афоризми), поетичні твори, пісенні твори тощо.</p> <p>Розкриття концепту «щастя» у роботах відомих мислителів, велетів духу і слова, представників різних цивілізацій і культур, концентруючи увагу на афоризмі Г.Сковороди: «Ми народилися для справжнього щастя і мандруємо до нього», а також на мудрому висловлюванні В. Стадниченка : «Кожне нове століття починається думкою і словом Сковороди»</p> <p>Активізація мислення учнів полемічними запитаннями: «Щастя і нещастя: які їхні взаємозв'язки?», «Чому в нас так багато людей, які вважають себе нещасливими?», «Чи завжди це відповідає цінностям Г.Сковороди?», «Чи щасливі Ви?» і под.</p> <p>Медіаосвітній компонент: підготувати кіно-рецензію на документальний фільм «У пошуках щастя», 2011р.(з циклу культурологічних програм «Портрет» телекомпанії ГЛАС).</p>	<p>Розуміти філософію щастя Г.Сковороди</p> <p><i>Виховання позитивного ставлення до життя людини, усвідомлення ролі щастя у власній життєтворчості.</i></p>
1		<p>Заняття №14. Духовний і життєтворчий золотослів Г. Сковороди – мислителя, «досконалої Божої людини».</p> <p>Учитель разом із учнями аналізує духовний</p>	<p>Розуміти й тлумачити афоризми Г. Сковороди.</p>

		<p>золотослів Г.Сковороди: «Блажен той, хто з пелюшок посвятив себе Христу, день і ніч мислить по Його слову», «Бо хто нечистий серцем, той не побачить Бога», «Душа моя верба, а ти – вода» , «Ангельський розум тайну бачить», «Всякому серцю своя є любов», «Дух – це безодня в людині, безодня ширша усіх вод і небес», «О діброво! О зелена! Мати моя рідна!», «Ой ти, птичко жовтобока – не мости гнізда високо», «О щастя, наш ясний світе! О щастя, наш красний цвіте!», « А моя доля – бути з бідними. Зате мені Бог дав трохи мудрості», «О самото, мати дум небесних!», «О, бібліотеко, ти моя вибрана! О, книжки, яких небагато людей читає!» «О сину мій,сине! Віддай мені серце твоє!», «Хто чистий від гріхів, той справді янгол Божий», « Пристані міцно тримайся, доки Христос тебе учить», « І допоки живеш, за любов ти віддячуй любов'ю, а моєї любові до тебе жодна старість не згодна згасити», «Скажеш: щасливий оратай. Але щасливіший од нього, хто залюбки обробив ниву душевну свою», «Мій найдорожчий, бувай, і янгола день проживи, наче янгол!», «Тілом далекий од вас я, а серцем близький», «Серце-бо наше – то справжня голубка Ноя», «Істина не має початку», «Плекаймо ж дружбу!», «Єдність думок і є справжня дружба», «Любов є джерело всякого життя».</p> <p>Медіаосвітній компонент: створити відеоролик «<i>Читайте Сковороду!</i>»(1 хв.)</p>	<p><i>Прищеплення інтересу до світогляду Г.Сковороди.</i></p>
1		<p>Заняття №15. Г. Сковорода та українська література. Сковородиніана В. Стадниченка: «Іду за Сковородою», «Садівник щастя» тощо.</p> <p>Аналіз Сковородиніани ХІХ-ХХІ століть, зокрема П. Білецького–Носенка (байки про Сковороду), праць І. Вернета, В. Масловича, Г. Гесс-де-Кальве, О. Мишанича, поеми П.Куліша «Грицько Сковорода. Староруська поема» та Б.Олійника «Сковорода і світ», творів І. Драча, С. Кримського, М. Поповича; книг Л. Махновця, І. Пільгука, Ф. Поліщука, В. Шевчука, Ю. Барабаша, Л. Ушкалова, Д. Кременя, Л. Костенко, В. Стадниченка та ін.</p> <p>Вплив Г. Сковороди на творчість В. Капніста, І. Котляревського, Т. Шевченка (повість «Близнець», поезія «А. О. Козачинському»).</p> <p>Аналіз повісті І. Срезневського «Майоре,майоре!» із сакралізацією біографії любомудра.</p> <p>Медіаосвітній компонент: створити список матеріалів для медіатеки, присвяченої творчості Г.Сковороди.</p>	<p>Знати визначення терміна <i>сковородиніана</i>.</p> <p>Пояснювати та зрозуміти причини звернення письменників ХІХ-ХХІ століть до творчості Г. Сковороди.</p> <p><i>Усвідомлення в різні історичні часи актуальності творчої спадщини Г.Сковороди.</i></p>
1		<p>Заняття №16. У «Сковородинівському колі». Слов'янські велети Духу і Слова – Г. Сковорода, Ф. Скорина, М. Ломоносов та інші. Практичне втілення ідей духовної мудрості ноосферних геніїв у сучасну життєтворчість.</p> <p>Г. Сковорода високо цінував «правильну практику», яку вважав «коренем» і «плодом істини», сповідуючи Біблійне: дерево пізнається по плодах, а</p>	<p>Знати визначення терміна <i>християнська аксіологія</i>.</p> <p>Розуміти духовну</p>

		<p>віра – по ділах віри. Розкриття благодійної, волонтерської діяльності відомих особистостей різних часів і народів, зосереджуючи увагу аудиторії на здобутках сучасних місцевих благодійників, просвітителів, які творчо трансформували християнську аксіологію, філософію серця Г. Сковороди во славу Бога й рідного народу. Просвітницька благодійна робота Всеукраїнського народного університету ім. Г.Сковороди (проф. Сагач Г.М.), його Миколаївської філії, Університету третього віку (проф. М. Букач). Медіаосвітній компонент: проаналізувати художні фільми «Я-Франциск Скорина», реж. Ю.Філін, 1969р, та «Михайло Ломоносов», реж. О. Прошкін, 1986р.; зробити декодування медіатексту, спорідненого думкам філософа Г.Сковороди, зробити монтаж.</p>	<p>єдність представників трьох братніх народів на рівні їх національних геніїв. <i>Виховання патріотичних почуттів, інтересу до слов'янської духовної культури, пошани до ушлявлених історичних діячів.</i></p>
2		<p>Заклучне заняття №17. Сковородинізація України, слов'янських країн і світу. Великий проект «Сковорода – 300», або Мандрівна Академія Сковороди засіває духовну ниву християнською мудрістю, праведністю, любов'ю й досконалістю. Організація творчих конкурсів на краще знання біографії геніального любомудра, його творчості, на краще виконання його творів: «Ми йдемо за Сковородою, ми вирішуємо Сад Божественних Справ під благословенням нашого перворозуму»; створення міні-вистави за творами Г.Сковороди, зокрема, на основі «Байок Харківських». Озвучення Великого проекту «Сковорода-300» Медіаосвітній компонент: презентація матеріалів шкільного блогу (сайту) «Сковорода-300»</p>	<p>Узагальнювати здобуті протягом півріччя знання з використанням елементів театральної педагогіки. <i>Спонування учнів до збереження й відновлення сквородинських традицій у сучасному світі, заклик увічнити ім'я Г.Сковороди реальними добрими справами.</i></p>

ГЛОСАРІЙ

Аналіз герменевтичний культурного медійного контексту - дослідження процесу інтерпретації медіатексту, культурних, історичних чинників, що впливають на точку зору агентства / автора медіатексту і на точку зору аудиторії. Герменевтичний аналіз передбачає осягнення медіатексту через зіставлення з культурною традицією і дійсністю; проникнення в логіку медіатексту; аналіз медіатексту через зіставлення художніх образів в історико-культурному контексті.

Аналіз медіатексту – вивчення, трактування медіатексту того чи іншого виду і жанру. Прийнято розрізняти наступні види аналізу медіатекстів: контент-аналіз, структурний, сюжетний, автобіографічний, іконографічний, семіотичний, ідентифікаційний, ідеологічний, філософський, естетичний, етичний, мотиваційний, культивацийний, герменевтичний аналіз, аналіз медійних стереотипів, персонажів медіатекстів та ін.

Аналіз семіотичний – аналіз мови знаків і символів в медіатекстах; даний аналіз тісно пов'язаний з іконографічним аналізом.

Аналіз філософський – аналіз філософських аспектів медійної сфери та медіатекстів.

Відеотекст – аудіовізуальне повідомлення, викладене в будь-якому вигляді та жанрі. Близькі поняття: аудіовізуальний текст, медіатекст.

Виховання медійне - складова частина художнього, культурологічного виховання, яке полягає у спільній діяльності вихователя і вихованця і спрямоване на засвоєння медійної культури, вивчення закономірностей походження, розвитку і функціонування медіакультури; система прилучення до духовних, естетичних, моральних, ментальних, загальнолюдських цінностей у процесі сприйняття та аналізу медіатекстів і медійної діяльності. Термін медійне виховання близький до термінів аудіовізуальне виховання, аудіовізуальна грамотність, візуальна грамотність, медіаграмотність, кінограмотність, кіновиховання, кіноосвіта, медіаосвіта, медіакомпетентність, медіакомпетенція.

Дайджест – скорочений, адаптований варіант медіатексту (ів).

Декодування – розшифровка / дешифрування, трактування інформації, змісту медіатексту аудиторією.

Одиниці, смислові частини медіатексту – події, сцени, епізоди, кадри, елементи композиції, що створюють єдиний медіатекст.

Кіноосвіта – процес утворення і розвитку особистості засобами та на матеріалі кіномистецтва з метою формування культури спілкування з екраном, творчих, комунікативних здібностей, умінь інтерпретації, аналізу та оцінки кінотексту, навчання різним формам самовираження за допомогою кінотехніки.

Кінотекст – повідомлення, викладене в будь-якому вигляді (ігровий, документальний, анімаційний, навчальний, науково-популярний) і жанрі (драма, мелодрама, комедія, детектив та ін.) кінематографа.

Купірування – усічення, скорочення медіатексту.

Медіавплив – вплив медіатекстів на аудиторію: у сфері виховання та освіти, розвитку свідомості, формування поведінки, поглядів, реакцій, відгуків, поширення інформації і т.д.

Медіаграмотність – розвинена здатність до сприйняття, створення, аналізу, оцінці медіатекстів, до розуміння соціокультурного і політичного контексту функціонування медіа в сучасному світі, кодових і репрезентаційних систем, використовуваних медіа; життя такої людини в суспільстві і світі пов'язане з громадянською відповідальністю.

Медіатекст – повідомлення, викладене в будь-якому вигляді та жанрі медіа (газетна стаття, телепередача, відеокліп, фільм та ін.).

Медіаекологія – розділ духовної екології, в якому розглядаються основні принципи медійного репертуару, культури медіасприйняття; створення своєрідного імунітету проти низькоякісних медіатекстів, долучення до медіакультури, оволодіння духовно-моральними і естетичними критеріями оцінки медійних образів.

Методи медіаосвіти – способи роботи педагога та учня, за допомогою якого досягаються цілі медіаосвіти. Типові методи: словесні (розповідь, лекція, бесіда, взаємозбагачуючий діалог, обговорення, аналіз, дискусія і т.д.); наочні (перегляд аудіовізуального матеріалу), репродуктивні, дослідницькі, евристичні, проблемні, ігрові (моделювання художньо-творчої діяльності творців медіатексту, імпровізація і т.д.). Дані методи засновані на наступних дидактичних принципах: соціокультурний розвиток творчої особистості в процесі навчання, науковість, систематичність і доступність навчання, зв'язок теорії з практикою, наочність, активність аудиторії, перехід від навчання до самоосвіти, зв'язок навчання з навколишньою дійсністю, позитивний емоційний фон, облік індивідуальних особливостей учнів.

Мова аудіовізуальна – комплекс засобів і прийомів аудіовізуальної виразності і комунікації.

Монтаж – процес створення медіатексту шляхом «складання», «склеювання» єдиного цілого з окремо взятих фрагментів.

Сценарій – літературна основа медіатексту.

Сюжет – зміст дії, «осмислена фабула» медіатексту.

Текст медійний – повідомлення (телепередача, відеокліп, фільм та ін.), викладене в будь-якому вигляді та жанрі медіа, і призначене для одночасного зорового і слухового сприйняття аудиторією.

Теорія медіаосвіти протекціоністська («ін'екційна», «захисна», «прищеплювальна»). Її основа - «ін'екційна» теорія медіа. Дану теорію часто називають також «протекціоністською» (запобіжної від шкідливих впливів медіа), «теорією цивільного захисту» (тобто знову-таки захисту від медіа) або теорією «культурних цінностей» (мається на увазі, що негативному впливу медіа протиставляються «вічні цінності класичної культурної спадщини» (наприклад, мистецтво античності або ренесансу)).

Фабула – ланцюг подій в сюжеті медіатексту.

Фільмотека – приватна або публічна колекція, фільмофонд (в тому числі і в електронному вигляді, в інтернеті). Близькі поняття: бібліотека, медіатека, фонотека, фототека, відеотека.

Фонотека – приватна або публічна колекція, фонд звукових текстів (у тому числі і в електронному вигляді, в інтернеті). Близькі поняття: бібліотека, медіатека, фонотека, фототека, відеотека.

Форми медіаосвіти – інтеграція в традиційний навчальний предмет, автономні уроки, лекції, семінари, факультативи, гуртки, медіа / кіностудії, медіа / кіноклуби, обов'язковий предмет в спеціалізованих навчальних закладах, спецкурси та ін.

Епізод – частина медіатексту, що складається з однієї або декількох сцен, які об'єднані спільною темою, загальним конфліктом.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Барабаш Ю. Я. «Знаю человека...» Григорий Сковорода: Поэзия. Философия. Жизнь / Ю. Я. Барабаш. – М.: Художественная литература, 1989. – 335 с.
2. Береза І. Історія української літератури (давня література) / І. Береза, В. Руссова. – Миколаїв : ЧДУ ім. Петра Могили, 2011. – С. 54-67, 79, 118-121.
3. Білоус П. Історія української літератури XI–XVIII ст.: навч. посіб. / П. Білоус. – К.: ВЦ Академія, 2009. – С. 375-386.
4. Бовсунівська Т. Образ в ліричних творах Г. Сковороди / Т. Бовсунівська // Дивослово. – 2002. – № 3. – С. 5-8.
5. Боровик М. Григорій Сковорода і музика / М. Боровик // Сковорода Григорій: образ мислителя / упоряд. В. М. Нічик та ін. – К., 1997. – С. 417-430.
6. Витоки духовності. Сковорода Григорій Савич (1722-1794) // Глаголь добро. – Миколаїв, 2014. – С. 60-153.
7. Григорій Сковорода в спогадах сучасників і народних легендах. – Х.: Оригінал, 2002. – 96 с.
8. Драч І. Ф. Григорій Сковорода: біографічна повість / І. Ф. Драч, С. Б. Кримський, М. В. Попович; за заг. ред. В. М. Нічик. – К.: Молодь, 1984. – 215 с.
9. Єшкілев Є. В. Усі кути трикутника. Апокриф мандрів Григорія Сковороди / Є. В. Єшкілев. – К.: Академія, 2012. – 248 с.
10. Козій Д. Три аспекти самопізнання у Сковороди / Д. Козій // Хроніка – 2000. Український культурологічний альманах. – К.: ЗАТ «ВІПОЛ», 2000. – Випуск 39-40. Україна: філософський спадок століть. – Т. 2. – С. 475-487.
11. Кононенко Т. Музикологічний наголос у дослідженнях філософської спадщини Сковороди / Т. Кононенко // Українознавство. – 2010. – № 4. – С. 108-112
12. Корпанюк М. Поетичний доробок Григорія Сковороди / М. Корпанюк // Наш першорозум: вивчення творчості Г. Сковороди в школах, ліцеях, гімназіях, коледжах: методичний посібник / [за заг. ред. Г. Л. Токмань, М. П. Корпанюка]. – Переяслав-Хмельницький: ФОП О. М. Лукашевич, 2012. – С. 71.
13. Ласло-Куцюк М. Апофеоз світла у творчості Г. Сковороди / М. Ласло-Куцюк // Ласло-Куцюк М. Боги світла і боги темряви. – Бухарест: Критеріон, 1994. – С. 78-105.
14. Літературознавчий словник-довідник / Р. Т. Громяк та ін. – К.: Академія, 1997. – 752 с.
15. Макаров А. Світло українського бароко / А. Макаров. – К.: Мистецтво, 1994. – 288 с.
16. Махновець Л. Григорій Сковорода: біографія / Л. Махновець. – К.: Наукова думка, 1972. – 256 с.

17. Митина В. Г. С. Сковорода – первый украинский «диссидент» / В. Митина, П. Мирошкина // Бузький літопис: Гуманітарний альманах. – Миколаїв, 2002. – квітень.
18. Митина В. И. Христианские парадигмы в классических философских концепциях личности / В. И. Митина // Славянский альманах. – Николаев, 1999.
19. Митина В. І. Проблема духовної автономії особистості в українській філософії / В. І. Мітіна // Історія. Філософія. Релігієзнавство. – 2008. – № 1. – С. 40-49.
20. Митина В. І. Проблема духовної автономії особистості в українській філософії / В. І. Мітіна // Історія. Філософія. Релігієзнавство. – 2008. – № 3. – С. 37-40, 44.
21. Мишанич О. Григорій Сковорода / О. Мишанич. – К. : Наукова думка, 1994. – 90 с.
22. Мовчан Р. Г. Сковорода в контексті українського літературного модернізму років / Р. Г. Мовчан // Антрополог: Збірник наукових праць, присвячених 60-річчю член-кореспондента НАН України Миколи Сулими. – К. : ВД «Стилос», 2007. – С. 345-360.
23. Мхитарян О. Д. Ефективність експериментального навчання учнів 5-6 класів з низьким рівнем успішності / О. Д. Мхитарян // Українська література в загальноосвітній школі. – 2011. – № 3. – С. 8-11.
24. Мхитарян О. Д. Методична модель розвитку навчальних досягнень в учнів з низьким рівнем літературних знань і вмінь / О. Д. Мхитарян // Українська література в загальноосвітній школі. – 2010. – № 11. – С. 7-13.
25. Онкович Г. В. Медіаосвіта як навчальна дисципліна / Г. В. Онкович // Вища освіта України. – 2010. – Дод. 4, Т. 23. – С. 483–493.
26. Освіта в структурі цивілізаційних змін: актуальні проблеми // Освіта України. – 2010. – № 88. – С. 6.
27. Петров В. До характеристики філософського світогляду Сковороди / В. Петров // Записки історично-філологічного відділу. – К., 1927. – Кн. XIII-XVII. – С. 30-43.
28. Пільгук І. Григорій Сковорода: Художній життєпис / І. Пільгук. – К. : Дніпро, 1974. – 263 с.
29. Поличко Г. А. Киноязык, объясненный студенту: художественно-педагогические диалоги. – М.; Рязань: Русское слово, 2006. – 201 с.
30. Поліщук Ф. М. Григорій Сковорода. Життя і творчість / Ф. М. Поліщук. – К. : Дніпро, 1978. – 263 с.
31. Поліщук Ф. М. Григорій Сковорода: семінарій / Ф. М. Поліщук. – К. : Вища школа, 1972. – 278 с.
32. Решетинський В. М. Учитель з Назарета і учень із Чорнух / В. М. Решетинський, В. Я. Стадниченко. – К. : Криниця, 2014. – 128 с.
33. Рильський М. Т. Зібрання творів: у 20-ти т. Т. 17 / М. Рильський. – К. : Наукова думка, 1983. – 431 с.
34. Сагач Г. Благословенний Сковорода / Галина Сагач. – К., 2013. – 123 с.
35. Сагач Г. Велет Духу і Слова – Григорій Сковорода / Галина Сагач // Сагач Г. Божий світ і ми: скрижалі Слова. Книга 4. – Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2013. – С. 129-203.

36. Сагач Г. Діалог культур у творчій спадщині Григорія Сковороди / Галина Сагач // Сагач Г. Вибрані твори: в 5-ти т. – Рівне: ПП ДМ, 2006. – Т. 4. Храм Слова: «Небо на землі». – С. 119-125.
37. Сагач Г. Дмитро Чижевський про філософію Григорія Сковороди / Галина Сагач // Сагач Г. Божий світ і ми: співаючі серця. Книга 5. – Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2014. – С. 179-192.
38. Сагач Г. Духовні аспекти життєвого успіху і філософія щастя Г. С. Сковороди / Галина Сагач // Сагач Г. Слово животворяще (духовні засади педагогічної риторики): навчальний посібник з педагогічної риторики для вищих і середніх навчальних закладів України. – К.: Пошук, 2000. – С. 180-193.
39. Сагач Г. Духовні аспекти життєвого успіху і філософія щастя Григорія Сковороди / Галина Сагач // Сагач Г. Вибрані твори: в 5-ти т. – Рівне: ПП ДМ, 2006. – Т. 4. Храм Слова: «Небо на землі». – С. 101-118.
40. Сагач Г. Н. Ф. С. Грундтвіг и Г. С. Сковорода – ноосферные гении, вечно говорящие истину о жизни / Галина Сагач // Сагач Г. Божий світ і ми: сповідь серця. Книга 3. – Херсон: РПО, 2012. – С. 120-135.
41. Сагач Г. На прощу до Григорія Сковороди, або Піліgrim віків / Галина Сагач // Сагач Г. Вибрані твори: в 5-ти т. – Рівне: ПП ДМ, 2006. – Т. 4. Храм Слова: «Небо на землі». – С. 86-94.
42. Сагач Г. «Перший розум наш – Сковорода Григорій» / Галина Сагач // Сагач Г. Вибрані твори: в 5-ти т. – Рівне: ПП ДМ, 2006. – Т. 4. Храм Слова: «Небо на землі». – С. 96-100.
43. Сагач Г. Філософія серця Григорія Сковороди крізь призму педагогіки Серця Шалви Амонашвілі і авторської школи риторики Любові «Златоуст» / Галина Сагач // Сагач Г. Божий світ і ми: сповідь серця. Книга 3. – Херсон: РПО, 2012. – С. 106-109.
44. Сагач Г. Ціннісно-смісловий універсум Г. Сковороди і сучасність / Галина Сагач // Сагач Г. Божий світ і ми: співаючі серця. Книга 5. – Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2014. – С. 176-178.
45. Сазонова Л. И. Поэзия русского барокко (вторая пол. XII – XIII в.) / Л. И. Сазонова. – М.: Наука, 1991. – 263 с.
46. Сидоренко М. Григорій Сковорода – музикант, композитор, співак / М. Сидоренко // Сковорода Григорій – духовний орієнтир для сучасності: наукові матеріали XIII Сковородинівських читань: у 2 кн. / відпов. ред. М. П. Корпанюк. – К.: Міленіум, 2007. – Кн. II. – С. 241-249.
47. Сковорода Григорій – духовний орієнтир для сучасності: наукові матеріали XIII Сковородинівських читань: у 2 кн. / відпов. ред. М. П. Корпанюк. – К.: Міленіум, 2007. – Кн. I. – 324 с.
48. Сковорода Г. Повне зібрання творів: у 2-х т. / Г. Сковорода. – К.: Наукова думка, 1973. – Т. 1. – 531 с.
49. Сковорода Г. Повне зібрання творів: у 2-х т. / Г. Сковорода. – К.: Наукова думка, 1973. – Т. 2. – 574 с.
50. Сковорода Г. С. Вірші. Пісні. Байки. Діалоги. Трактати. Притчі. Прозові переклади. Листи / Г. С. Сковорода. – К.: Наукова думка, 1983. – 542 с.

51. Слово. Знак. Дискурс: Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / за ред. М. Зубрицької. – Львів: Літопис, 1996. – 633 с.
52. Слюсаревський М. Відповідь на виклики інформаційної доби / М. Слюсаревський // Освіта. – 2013. – № 35. – С. 4-5.
53. Содомора А. Наодинці зі словом / А. Содомора. – Львів: Літопис, 1999. – 457 с.
54. Соловей Е. Українська філософська лірика / Е. Соловей. – К.: Юніверс, 1998. – 368 с.
55. Стадниченко В. Я. Іду за Сковородою: сповідь у любові до вчителя : до 280-річчя від дня народження Г. Сковороди: [документальна повість-подорож] / В. Я. Стадниченко; [голов. ред. І. Л. Андрієвська]. – К. : Криниця, 2002. – 171, [4] с.
56. Стадниченко В. Я. Садівник щастя. Сковорода, як дзеркало України / В. Я. Стадниченко. – К. : Криниця, 2013.
57. Сулима В. Релігійні твори і життєва філософія Григорія Сковороди / В. Сулима // Сулима В. Біблія і українська література: навчальний посібник. – К.: Освіта, 1998. – С. 151-172.
58. Ушкалов Л. Есеї про українське бароко / Л. Ушкалов. – К.: Факт ; Наш час, 2000. – 284 с.
59. Ушкалов Л. Українське барокове богомислення: сім етюдів про Григорія Сковороду / Л. Ушкалов. – Харків: Акта, 2001. – 224 с.
60. Федів Ю. О. Історія української філософії / Ю. О. Федів, Н. Г. Мозгова. – К.: Україна, 2001. – 512 с.
61. Филипович П. Поезії / П. Филипович. – К.: Радянський письменник, 1989. – 196 с.
62. Шевчук В. Пізнаний і непізнаний Сфінкс / В. Шевчук // Кур'єр Кривбасу. – 2008. – № 228-229. – Листопад-Грудень. – С. 250-292.
63. Шевчук Т. Музичний код творчості Григорія Сковороди / Т. Шевчук // Слово і час. – 2011. – № 5. – С. 24-35.
64. Шреєр-Ткаченко О. Я. Григорій Сковорода – музикант / О. Я. Шреєр-Ткаченко. – К. : Музична Україна, 1972. – 94 с.
65. Юркевич П. Серце і його значення в духовному житті людини за вченням Слова Божого / П. Юркевич // Хроніка – 2000. Український культурологічний альманах. – К.: ЗАТ «ВІПОЛ», 2000. – Випуск 39-40. Україна: філософський спадок століть. – Ч. 2. – С. 563-573.
66. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.mediasapiens.ua/material/konceptsiya-vprovadzhennya-mediaosviti-v-ukrayini>. – Назва з екрана.
67. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк ; за наук. ред. В. В. Різуна. – Київ : Центр Вільної Преси, 2013. – 352 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.aup.com.ua/uploads/momg.pdf>. – Назва з екрана.
68. Програма спеціального курсу для середньої загальноосвітньої школи // Медіа-освіта в Україні / уклад.: О. Дітчук, Б. В. Поташник, Н. Б. Габор [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mediakrytyka.franko.lviv.ua>. – Назва з екрана.

Навчально-методичне видання

«Ave, Skovoroda! Ідемо за Сковородою!»

**Програма
авторського елективного спецкурсу
з медіаосвітнім компонентом
для учнів 9(10,11) класів
загальноосвітніх навчальних закладів**

Автори-укладачі:

**САГАЧ Галина Михайлівна
КУЗЬМІЧ Тетяна Олександрівна**

Підписано до друку 20.04.2015 р.

Виготовлено з оригінал-макету
у КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»
вул.Покришева, 41, м.Херсон, 73034
тел. (0552) 37-02-66
E-mail: suitti.ks.@gmail.com
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ХС №74 від 30.12.2011 р.